

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

Б. Костюк,

студент Сумського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКИХ КОНФЛІКТІВ

Проблема конфлікту належить до числа проблем глобального характеру, до того ж актуальність її дослідження зростає у зв'язку із загостренням конфліктів в усьому світі. Водночас необхідно зазначити недостатню вивченість чималої кількості аспектів проблеми конфлікту, починаючи від його змістовних складових і закінчуючи особливостями в різних видах діяльності. Останнє чи не найбільшою мірою стосується проблеми конфліктів у процесі навчальної діяльності студентів.

Конфлікт – це стосунки між суб'єктами соціальної взаємодії, які характеризуються протиставленням за наявності протилежних мотивів (потреб, інтересів, цілей, ідеалів, переконань) чи суджень (думок, поглядів, оцінок і т. п.) [1].

Основними ознаками конфлікту як психологічного феномену є: 1) наявність протиріччя (реального чи уявного, вигаданого), що оцінюється як непереборне і набуває відкритої, демонстративної форми; 2) зміна характеру спілкування в напрямі конфронтації, негативної спрямованості мінімум однієї, а частіше – обох сторін; 3) активність сторін, прагнення до перемоги будь-що, поступове розширення арсеналу використовуваних засобів – осуд, залякування-шантаж, погрози, фізичний вплив та ін.; 4) підвищений емоційний фон, загострення негативних емоцій аж до їх повної безконтрольності [1].

Основними структурними елементами конфлікту є сторони конфлікту; предмет конфлікту; образ конфліктної ситуації; мотиви конфлікту; позиції сторін-конфліктерів [2].

Виділяють чотири основні стадії конфлікту: 1) виникнення конфліктної ситуації; 2) усвідомлення конфлікту; 3) зовнішній вияв конфлікту, його апогей; 4) вирішення, завершення конфлікту [1].

Для емпіричного визначення особливостей студентсько-викладацьких конфліктів нами використовувалися психодіагностичні методики: «Діагностика рівня конфліктності особистості» (Г.В. Ложкін, Н. І. Пов'якель), «Діагностика показників і форм агресії» (А. Басса і А. Дарки), «Стилі поведінки у конфлікті» (К. Томас), а також розроблена нами анкета. У дослідженні брали участь студенти 1 та 3 курсу різних спеціальностей (65 осіб) та викладачі (30 осіб), які викладають у цих студентів.

Результати, отримані при проведенні означених методик, засвідчують:

Студенти та викладачі мають різний рівень конфліктності. У студентів першого курсу домінує середній рівень конфліктності, у студентів третього курсу – високий рівень конфліктності, у викладачів – низький рівень конфліктності (Див. табл. 1).

Таблиця 1. Рівні конфліктності студентів та викладачів

Рівні прояву	Студенти, %		Викладачі, %
	1 курс	3 курс	
Високий	29	41	35
Середній	50	40	23
Низький	21	19	44
Всього	100	100	100

При конфліктах з викладачами найпоширенішими формами агресії у студентів першого курсу є почуття провини та вербальна агресія, у студентів третіх курсів – підозрілість та вербальна агресія. Серед викладачів при конфліктуванні зі студентами найпоширенішими формами агресії є непряма агресія, почуття провини та роздратування (Див. табл. 2).

Таблиця 2. Форми агресії студентів та викладачів

Види агресивних	Студенти				Викладачі	
	1- курс		3-курс		%	Ранг
	%	Ранг	%	Ранг		

форм поведінки						
Фізична агресія	41,2	3	52,9	4	25,0	5
Непряма агресія	14,7	7	35,3	5	70,5	1
Роздратування	19,1	8	23,5	6	40,2	3
Негативізм	25,0	5	5,9	7-8	27,0	4
Образа	22,0	6	5,9	7-8	21,3	6
Підозрілість	26,5	4	76,4	2	3,9	8
Вербальна агресія	44,1	2	70,5	1	4,4	7
Почуття провини	66,2	1	58,8	3	49,1	2

Більшість студентів перших та третіх курсів схильні займати позицію суперництва, що і визначає їхню підвищену агресивність та наполегливість при відстоюванні власної точки зору під час взаємодії. Більшість викладачів у конфліктні використовують позицію уникнення (Див. табл. 3).

Таблиця 3. **Стилі поведінки в конфлікті студентів та викладачів**

Стиль поведінки	Студенти				Викладачі	
	1- курс		3-курс		%	ранг
	%	ранг	%	ранг		
Суперництво	26,5	1	42,5	1	12,8	5
Співробітництво	20,6	3	14,9	2	13,7	4
Компроміс	25,0	2	25,5	3	14,7	2
Уникнення	13,2	5	4,4	5	44,5	1
Поступка	14,7	4	12,7	4	14,3	3

Студенти та викладачі по-різному оцінюють частоту виникнення різних типів конфліктів. Перше місце за оцінкою і студентів, і викладачів займають навчальні конфлікти, однак на другому місці у студентів знаходяться конфлікти особистісної несумісності, а у викладачів – конфлікти очікувань, на третьому місці студенти відзначають конфлікти очікувань, а викладачі – конфлікти особистісної несумісності (Див. табл. 4).

Таблиця 4. Типи конфліктів між студентами та викладачами

Тип конфлікту	Студенти, %		Викладачі, %
	1 курс	3 курс	
Навчальні конфлікти	61,7	57,3	45,6
Конфлікти очікувань	16,0	14,8	35,2
Конфлікти особистісної несумісності	22,3	27,9	19,2

Результати констатувальної частини дослідження покладено нами в основу розробки програми тренінгу з профілактики конфліктів між студентами та викладачами «Мистецтво спілкування». Тренінг розрахований як на студентів, так і на викладачів, але тренінгові групи з даними категоріями учасників, на нашу думку, слід організувати окремо.

Список використаних джерел:

1. Ануфрієва Н. М. Психологія конфлікту : навч. посібн. К. : Інститут післядипломної освіти КНУ, 2005. 101 с.
2. Хоржевська І. М. Основи професійно-педагогічного спілкування викладача та студента. Збірник наукових праць. Серія «Психологічні науки». Том 2. 2010. №7. С. 285–288.

Науковий керівник: Г. Є. Улунова, доцент кафедри політології, психології та соціокультурних технологій Сумського державного університету